

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для проведення практичних занять, самостійної роботи та виконання
розрахункового завдання
з навчальної дисципліни

«ОСНОВИ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ»

*(для студентів денної і заочної форм навчання першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності 076 – Підприємництво, торгівля
та біржова діяльність)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2021

Методичні рекомендації для проведення практичних занять, самостійної роботи та виконання розрахункового завдання з навчальної дисципліни «Основи безпеки бізнесу» (для студентів денної і заочної форм навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : В. В. Гриненко. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021 – 45 с.

Укладач: канд. екон. наук, доц. В. В. Гриненко

Рецензент

С. І. Плотницька, доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту і публічного адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою підприємництва та бізнес-адміністрування, протокол № 1 від 30 серпня 2020.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Теми практичних / семінарських занять.....	7
2 Загальні вимоги, методичні рекомендації щодо виконання наскрізного практичного завдання.....	12
3 Завдання для самоперевірки.....	19
3.1 Питання для повторення.....	19
3.2 Тести.....	21
4 Практичні завдання.....	34
5 Завдання для самостійної роботи.....	38
6 Список рекомендованої літератури.....	42

ВСТУП

Актуальність проблеми та необхідність забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання обумовлена тим, що в умовах розвитку ринкових механізмів в економіці України разом зі зростанням приватного підприємництва вельми важливим завданням економічної науки і практики господарської діяльності українських підприємств стає розробка і практичне застосування системи забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах загальних економічних і суспільнополітичних перетворень в українській економіці і суспільстві в цілому.

У зв'язку з цим велике значення як для всього процесу навчання студента в університеті, так і для подальшої його практичної діяльності, має серйозна підготовка фахівців та набуття ними професійних компетентностей з питань гарантування безпеки бізнесу, що давало б майбутнім висококваліфікованим спеціалістам можливість грамотно організувати бізнес і протистояти можливим зовнішнім і внутрішнім загрозам в умовах нестабільних ринкових відносин. Для цього студентам необхідно мати правильне загальне уявлення про те, що таке забезпечення безпеки функціонування та розвитку підприємства, як реалізуються загрози його безпеці та які напрями протистояння таким загрозам.

На лекційні, семінарські та практичні заняття виносяться лише найважливіші та найскладніші питання. Решту питань студенти повинні опрацювати самостійно. Отже, вивчення дисципліни потребує певної самостійної роботи студентів з метою поглиблення знань щодо специфіки забезпечення економічної безпеки підприємства, її складових у зовнішньому та внутрішньому середовищах господарювання, особливостей організації та діяльності служби безпеки, управління конфіденційною інформацією, організації ділової розвідки тощо. Це передбачає роботу з літературними джерелами щодо окремих питань, винесених на самостійне опрацювання, а також написання індивідуального завдання та наукових статей за самостійно

обраною темою. Вивчення теоретичних положень навчальної дисципліни потребує закріплення на практиці.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні набути ряд компетентності:

знати:

- наукові основи безпеки підприємницької структури;
- сутність економічної безпеки підприємства та її функціональних складових;
- значущі загрози та небезпеки в економічній безпеці підприємства на різних інституційних рівнях;
- принципи організації системи економічної безпеки підприємства;
- основні підходи щодо гарантування безпеки;
- функції менеджменту безпеки підприємства;
- основні нормативно-правові документи, що регламентують діяльність служби безпеки на підприємстві;
- критерії оцінки та методів оцінювання рівня економічної безпеки підприємства;
- сутність, завдання та функції ділової розвідки, її основні напрямки;
- способи захисту комерційної таємниці підприємства;
- засоби та методи забезпечення сталого економічного розвитку підприємства в сучасних умовах господарювання та їхнього ресурсного забезпечення;

уміти:

- володіти системним підходом щодо управління підприємством в умовах ризику, небезпек і загроз;
- досліджувати потенційні та реальні загрози економічній безпеці підприємства та аналізувати причини їх виникнення;
- формувати та реалізовувати стратегію економічної безпеки підприємства в рамках загальної стратегії його розвитку;

- упроваджувати методику та техніку гарантування безпеки на підприємствах всіх форм власності, різних видів діяльності;
- обґрунтовувати доцільність та порядок створення служби безпеки на підприємстві;
- визначати права та обов'язки працівників служби безпеки та її підрозділів;
- виявляти порушення фінансової, кадрової, технічної дисципліни та розробляти й реалізовувати заходи з їх усунення;
- проводити заходи та використовувати засоби, контролювати виконання пропозицій щодо усунення виявлених недоліків, порушень і загроз економічній безпеці підприємства;

комунікативна здатність:

- до організації ефективної конкурентної розвідки;
- до налагодження ефективної інформаційно-комунікаційної взаємодії між службою безпеки, іншими підрозділами, керівництвом підприємства та зовнішнім середовищем в умовах жорсткої конкуренції, прояву загроз, небезпек, ризику і конфліктів.

автономність і відповідальність:

- забезпечувати об'єктивну оцінку власного освітньо-професійного, інтелектуального потенціалу;
- відстежувати й використовувати новітні наукові та технічні досягнення у сфері економічної безпеки для забезпечення сталого розвитку підприємства в умовах загроз і небезпек;
- ініціювати організацію процесу відтворення та ефективного використання інтелектуального потенціалу підприємства для забезпечення його економічної безпеки в сучасних умовах інноваційно-структурних перетворень в економіці.

1 ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ / СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1 Безпека бізнесу та економіка України. Предмет і завдання курсу.

Національне багатство (розвиток, використання, захист). Основні складові національної безпеки. Зміст і визначення економічної безпеки. Роль і значення економічної безпеки для сучасної України. Реформи України в світлі забезпечення економічної безпеки. Різноманітність поглядів на економічні інтереси Російської економіки, система пріоритетів. Розвиток економіки і державна стратегія економічної безпеки України. Нерозривність державних, групових і особистих інтересів з процвітанням країни. Основні завдання та заходи державної політики щодо забезпечення економічної безпеки України.

Тема 2 Основні поняття характеризують внутрішні і зовнішні загрози економічній безпеці України.

Індикатори внутрішніх і зовнішніх загроз економічній безпеці. Граничні значення індикаторів економічної безпеки. Економічна безпека і кризові явища.

Тема 3 Фінансова безпека.

Стан і тенденції розвитку фінансової системи України. Фінансова безпека та її основні інструменти. Оцінка впливу на економічну безпеку розміру внутрішнього і зовнішнього боргу. Фінансова безпека України в епоху глобалізації. Організаційні основи фінансової розвідки України.

Тема 4 Податкова політика як державний інструмент впливу на економічну і фінансову безпеку.

Податки головне джерело фінансових ресурсів. Вплив на економічну безпеку стійкості, справедливості, ефективності податкової системи і масштабів податкового потенціалу країни. Оцінка ролі податків і податкової політики в системі економічної безпеки. Оцінка сучасного стану російської податкової системи з позицій критеріїв і показників економічної безпеки. Визначення

факторів, що впливають на зниження масштабів податкових надходжень і їх нейтралізація. Завдання податкової політики з позиції забезпечення економічної безпеки.

Тема 5 Грошово-кредитна політика та перспективи розвитку банківської системи України з урахуванням забезпечення економічної безпеки.

Сучасний стан, перспективи розвитку, протиріччя та орієнтири грошово-кредитної політики України з позиції критеріїв безпеки. Зміцнення позицій рубля як один з основних чинників забезпечення фінансової безпеки. Залежність стану платіжно-розрахункової системи і економічних зростання. Підвищення ролі кредиту як фактора впливу на усунення деформацій в платіжно-розрахункової системи України і вплив його на розвиток реального сектора економіки. Умови формування ефективного механізму грошового обігу, що забезпечує стає економічне зростання.

Тема 6 Інвестиції та інновації в системі економічної безпеки.

Сучасний стан інвестиційного і інноваційного клімату в Україні. Підвищення якості, обсягу, ефективного застосування інвестицій та інновацій як запорука відновлення економічного зростання. Основні джерела фінансування російських підприємств. Сучасні тенденції інвестиційних процесів в умовах розвитку російської економіки. Безпека приватних інвестицій як один з джерел забезпечення економічної безпеки. Застосування зарубіжного досвіду інвестиційної діяльності банків в російських умовах. Контури доктрини інвестиційної безпеки. Іноземні інвестиції як зовнішній фактор впливу на інвестиційну безпеку. Формування сприятливого середовища економічного розвитку.

Тема 7 Оцінка економічної безпеки проектів

Економічна безпека при бізнес-плануванні. Типи економічних ризиків і способи їх оцінки з позиції економічної безпеки. Аналіз і можливість контролю

над рівнем факторів-загроз економічній безпеці проекту. Показники, що характеризують величину ризику і дозволяють провести якісну і кількісну оцінку погрозам економічної безпеки.

Тема 8 Соціальна політика в стратегії економічної безпеки.

Оцінка загроз у соціальній сфері. Безробіття і її вплив на економічну безпеку. Посилення майнового розшарування суспільства. Державна соціальна політика в стратегії економічної безпеки, сутність, завдання, основні напрями, пріоритети. Формування соціальної держави як запорука забезпечення економічної безпеки України.

Тема 9 Організація економічної безпеки на виробництві.

Складові економічної безпеки на підприємстві, показники і способи забезпечення. Реформи їх вплив на економічну безпеку окремих підприємств. Організація економічної безпеки на підприємстві. Забезпечення економічної безпеки підприємств на базі їх реструктуризації. Основні напрями реструктуризації підприємств в Україні. Банкрутство підприємства та його вплив на економічну безпеку. Зовнішні та внутрішні прзнакі банкрутства.

Тема 10 Роль залізничного транспорту в забезпеченні економічної безпеки.

Вплив залізничного транспорту на забезпечення економічної безпеки в соціальній, виробничій, фінансовій та бюджетній сфері. Показники економічної безпеки на залізничному транспорті. Забезпечення економічної безпеки через управління економічними ризиками на залізничному транспорті. Проблеми забезпечення економічної безпеки на залізничному транспорті.

Тема 11 Регіональні аспекти економічної безпеки.

Регіональний аспект національної безпеки. Проблеми економічної безпеки регіону. Основні напрями регіональної політики держави, її значення

та зміст з позицій безпеки. Самодостатність регіонів і нерозривність виробничого-економічного простору як фактори забезпечення безпеки. Критерії і параметри економічної безпеки регіону. Ситуаційний аналіз і моніторинг економічної безпеки.

Тема 12 Зовнішньоекономічні проблеми і міжнародні аспекти забезпечення економічної безпеки.

Інтеграція російської економіки в світове господарство. Захист національних інтересів на зовнішніх і внутрішніх ринках. Диспропорції між внутрішніми і зовнішніми цінами на деякі товари. Масштаби, мотиви витоку російських капіталів за кордон і інструменти для запобігання цьому процесу. Загрози економічній безпеці світовій спільноті і їх наслідки.

Тема 13 Криміналізація економіки і корупція – одна з основних загроз економічній безпеці.

Вплив криміналізації економіки на безпеку особистості, суспільства і держави. Тіньова економіка в Україні: масштаби, сегменти. Діяльність правоохоронних органів України у сфері забезпечення економічної безпеки і боротьби з економічними злочинами.

Тема 14 Економіка в умовах погіршення екологічної ситуації.

Раціональне використання природних ресурсів, виховання екологічної культури населення. Створення та впровадження безпечних виробництв, пошук способів практичного використання екологічно чистих джерел енергії, прийняття невідкладних природоохоронних заходів в екологічно небезпечних регіонах України. Запобігання забрудненню природного середовища за рахунок підвищення ступеня безпеки технологій, пов'язаних з похованням та утилізацією токсичних промислових і побутових відходів.

Тема 15 Зарубіжний досвід забезпечення економічної безпеки.

Національні інтереси і стратегія забезпечення національної безпеки США. Підходи Китаю до забезпечення національної безпеки. Роль Китаю в світових господарсько-економічних зв'язках. Державна стратегія Японії забезпечення національної безпеки.

2 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ І МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ НАСКРІЗНОГО ПРАКТИЧНОГО ЗАВДАННЯ

Метою виконання наскрізного індивідуального практичного завдання є закріплення теоретичних знань студентів. Перед виконанням наскрізного індивідуального практичного завдання студенту необхідно вивчити рекомендований навчальний матеріал, нормативні документи, матеріали періодичних видань.

Наскрізне індивідуальне практичне завдання виконується і висилається на рецензування в термін, зазначений в індивідуальному плані-графіку роботи студентів.

У процесі виконання наскрізного індивідуального практичного завдання студент може користуватися усними та письмовими консультаціями викладача.

Якщо наскрізне індивідуальне практичне завдання допущене до захисту з урахуванням доопрацювання, внесення доповнень і змін, то студент повинен виконати вимоги рецензента до захисту. У цьому випадку робота на повторне рецензування не висилати.

Наскрізне індивідуальне практичне завдання виконується на аркушах формату А4 обсягом 18–20 сторінок рукописного тексту.

Наскрізне індивідуальне практичне завдання повинно бути оформлено таким чином:

- титульний аркуш;
- зміст;
- вступ;
- теоретична частина;
- висновок;
- список використаної літератури.

Розділи повинні бути затитуловані, сторінки пронумеровані.

2.1 Завдання для теоретичної частини контрольної роботи

Варіант теоретичної частини завдання визначається відповідно до останньої цифри залікової книжки та першої букви прізвища за таблицею 1.

Таблиця 1 – Вибір варіанта відповідно до останньої цифри залікової книжки та першої букви прізвища

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
А, Б	1,11	2,12	3,13	4,14	5,15	6,16	7,17	8,18	9,19	10,20
В, Г	10,20	1,11	2,12	3,13	4,14	5,15	6,16	7,17	8,18	9,19
Д, Е, Є	9,19	10,20	1,11	2,12	3,13	4,14	5,15	6,16	7,17	8,18
Ж, З, И, І	8,18	9,19	10,20	1,11	2,12	3,13	4,14	5,15	6,16	7,17
К	7,17	8,18	9,19	10,20	1,11	2,12	3,13	4,14	5,15	6,16
Л	6,16	7,17	8,18	9,19	10,20	1,11	2,12	3,13	4,14	5,15
М, Н,	5,15	6,16	7,17	8,18	9,19	10,20	1,11	2,12	3,13	4,14
О, П	4,14	5,15	6,16	7,17	8,18	9,19	10,20	1,11	2,12	3,13
Р, С	3,13	4,14	5,15	6,16	7,17	8,18	9,19	10,20	1,11	2,12
Т, У, Ф, Х	2,12	3,13	4,14	5,15	6,16	7,17	8,18	9,19	10,20	1,11
Ц, Ч, Ш, Ю, Я	1,11	2,12	3,13	4,14	5,15	6,16	7,17	8,18	9,19	10,20

У тексті зазначаються назви теми і план роботи.

У вступі зазначаються: актуальність теми, мету і завдання дослідження. У висновку – висновки щодо проведеної роботи.

Обов'язковою вимогою при написанні контрольної є відображення сучасних аспектів досліджуваної проблеми.

Наприкінці роботи наводиться список використаної літератури. Він повинен включати не менше 5–7 найменувань.

При написанні роботи необхідно показати вміння аналізувати матеріали інформаційних джерел, робити обґрунтовані висновки.

Заслуговує на увагу аргументована оцінка стану і перспектив розвитку досліджуваної теми.

Студент повинен розкрити два питання.

ВАРІАНТИ ТЕОРЕТИЧНОЇ ЧАСТИНИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПРАКТИЧНОГО НАСКРІЗНОГО ЗАВДАННЯ

Варіант 1 Поняття і сутність економічної безпеки.

1. Безпека як економічна категорія.
2. Економічна безпека та економіка України.
3. Реформи України в світлі забезпечення економічної безпеки.

Варіант 2 Цілі і завдання забезпечення економічної безпеки.

1. Розвиток економіки та державна стратегія економічної безпеки України.
2. Концепція економічної безпеки.
3. Основні завдання та заходи державної політики щодо забезпечення економічної безпеки України.

Варіант 3 Класифікація загроз економічній безпеці.

1. Ключові економічні загрози сучасної України.
2. Внутрішні загрози економічній безпеці і їх індикатори.
3. Зовнішні загрози економічній безпеці і їх індикатори.

Варіант 4 Граничні (критичні) значення індикаторів економічної безпеки.

1. Граничні значення індикаторів економічної безпеки як кількісна визначеність інтересів країни.
2. Національні інтереси в галузі економіки.
3. Групи порогових значень індикаторів економічної безпеки.

Варіант 5 Основні заходи та механізми забезпечення економічної безпеки держави.

1. Моніторинг чинників, що визначають загрози економічній безпеці.
2. Розробка критеріїв і параметрів економічної безпеки.

3. Діяльність держави щодо забезпечення економічної безпеки України.

Варіант 6 Фінансова безпека як складовий елемент економічної безпеки.

1. Фінансова безпека та її основні інструменти.
2. Стан і тенденції розвитку фінансової системи України.
3. Організаційні основи фінансової розвідки України.

Варіант 7 Податкова політика як державний інструмент впливу на економічну безпеку.

1. Роль податків і податкової політики в системі економічної безпеки.
2. Фактори що впливають на зниження масштабів податкових надходжень і їх нейтралізація.
3. Завдання податкової політики з позиції забезпечення економічної безпеки.

Варіант 8 Грошово-кредитна політика та перспективи розвитку банківської системи України з урахуванням забезпечення економічної безпеки.

1. Вплив деформації банківської системи України на економічну безпеку.
2. Зміцнення позицій рубля як один з основних чинників забезпечення фінансової безпеки.
3. Умови формування ефективного механізму грошового обігу, що забезпечує стале економічне зростання.

Варіант 9 Платіжно-розрахункові системи в системі економічної безпеки.

1. Вплив деформації платіжно-розрахункової системи України на економічну безпеку.
2. Стан платіжно-розрахункової системи та економічне зростання.
3. Напрями відновлення платіжно-розрахункових відносин.

Варіант 10 Інвестиції та інновації в системі економічної безпеки.

1. Основні джерела фінансування російських підприємств.

2. Безпека приватних інвестицій як один з джерел забезпечення економічної безпеки.

3. Формування сприятливого середовища економічного розвитку.

Варіант 11 Іноземні інвестиції як зовнішній фактор впливу на інвестиційну безпеку.

1. Історія залучення іноземного капіталу в Україні.

2. Застосування зарубіжного досвіду інвестиційної діяльності в російських умовах.

3. Державна політика залучення іноземних інвестицій.

Варіант 12 Організація економічної безпеки на виробництві.

1. Складові економічної безпеки на підприємстві, показники і способи забезпечення.

2. Реформи їх вплив на економічну безпеку окремих підприємств.

3. Забезпечення економічної безпеки підприємств на базі їх реструктуризації.

Варіант 13 Банкрутство підприємств.

1. Банкрутство підприємства та його вплив на економічну безпеку

2. Зовнішні та внутрішні ознаки банкрутства

3. Заходи щодо запобігання банкрутству.

Варіант 14 Економічна безпека при бізнес-плануванні.

1. Типи економічних ризиків і способи їх оцінки з позиції економічної безпеки.

2. Аналіз і можливість контролю над рівнем факторів-загроз економічній безпеці проекту.

3. Показники, що характеризують величину ризику і дозволяють провести якісну і кількісну оцінку погрозам економічної безпеки.

Варіант 15 Роль залізничного транспорту в забезпеченні економічної безпеки.

1. Вплив залізничного транспорту на забезпеченні економічної безпеки.
2. Показники економічної безпеки на залізничному транспорті.
3. Проблеми забезпечення економічної безпеки на залізничному транспорті.

Варіант 16 Криміналізація економіки і корупція.

1. Вплив криміналізації економіки на безпеку особистості, суспільства і держави.
2. Тіньова економіка в Україні: масштаби, сегменти.
3. Діяльність правоохоронних органів України у сфері забезпечення економічної безпеки і боротьби з економічними злочинами.

Варіант 17 Соціальна політика в стратегії економічної безпеки.

1. Найбільш серйозні загрози особистості.
2. Безробіття і її вплив на економічну безпеку.
3. Формування соціальної держави як запорука забезпечення економічної безпеки України.

Варіант 18 Регіональні аспекти економічної безпеки.

1. Регіональний аспект національної безпеки.
2. Критерії і параметри економічної безпеки регіону.
3. Основні напрямки регіональної політики держави.

Варіант 19 Зовнішньоекономічні проблеми і міжнародні аспекти забезпечення економічної безпеки.

1. Інтеграція російської економіки в світове господарство.
2. Захист національних інтересів на зовнішніх і внутрішніх ринках.
3. Глобалізація економічних процесів.

Варіант 20 Зарубіжний досвід забезпечення економічної безпеки.

1. Національні інтереси і стратегія забезпечення національної безпеки Японії.
2. Економічна стратегія Японії.
3. Політика Японії в галузі науки і техніки.

3 ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

3.1 Питання для повторення

1. Основні складові національної безпеки.
2. Поняття економічної безпеки.
3. Охарактеризуйте сучасний стан російської економіки з позиції економічної безпеки.
4. Перерахуйте рівні економічної безпеки та їх визначення.
5. Індикатори внутрішніх загроз економічній безпеці.
6. Індикатори зовнішніх загроз економічній безпеці.
7. Граничні значення індикаторів економічної безпеки.
8. Об'єкти економічної безпеки України.
9. Перерахуйте основні економічні загрози на сучасному етапі розвитку російської економіки.
10. Фінансова безпека.
11. Роль податків і податкової політики в системі економічної безпеки.
12. Перспективи розвитку банківської системи України з урахуванням забезпечення економічної безпеки.
13. Перспективи розвитку грошово-кредитної політики України з позиції критеріїв економічної безпеки.
14. Сучасні тенденції інвестиційних процесів в Україні з позиції економічної безпеки.
15. Іноземні інвестиції як зовнішній фактор впливу на інвестиційну безпеку.
16. Регіональний аспект національної безпеки.
17. Сутність, завдання, основні напрями, пріоритети державної соціальної політики в стратегії економічної безпеки.
18. Міжнародні аспекти забезпечення економічної безпеки.

19. Способи захисту національних інтересів на зовнішніх і внутрішніх ринках.
20. Загрози економічної безпеки світового співтовариства і їх наслідки.
21. Складові економічної безпеки на підприємстві, показники і способи забезпечення:
 22. Банкрутство підприємства та його вплив на економічну безпеку.
 23. Економіка в умовах погіршення екологічної ситуації.
 24. Вплив криміналізації економіки на безпеку особистості, суспільства і держави.
 25. Роль транспорту в забезпеченні економічної безпеки.
 26. Проблеми забезпечення економічної безпеки на залізничному транспорті.
 27. Економічна безпека при бізнес-плануванні.
 28. Типи економічних ризиків і способи їх оцінки з позиції економічної безпеки.
 29. Основні завдання державної політики при забезпеченні економічної безпеки України.
 30. Основні заходи та механізми забезпечення економічної безпеки держави.

3.2 ТЕСТИ

1. Відповідно до Концепції національної безпеки України, основною причиною виникнення загроз національній безпеці Росії є кризовий стан в цій сфері:

- а) економічної;
- б) енергетичної;
- в) військової;
- г) екологічної.

2. Економічна безпека – це:

а) стан економіки, при якому забезпечується стабільність економічних процесів на державному рівні, ефективне управління, захист економічних інтересів держави на міжнародному рівні;

б) стан економіки, при якому забезпечується стійке економічне зростання пріоритетних галузей промисловості, достатнє задоволення потреб окремих соціальних верств населення;

в) стан економіки, при якому забезпечується стійке економічне зростання, достатнє задоволення громадських потреб, ефективне управління, захист економічних інтересів на національному та міжнародному рівнях;

г) стан економіки, що забезпечує достатній рівень оборонного існування РФ, невразливість і незалежність її військових інтересів по відношенню до можливих зовнішніх і внутрішніх загроз і впливів.

3. Виберіть найважливіший фактор при вирішенні міжнародних питань з позиції забезпечення економічної безпеки:

- а) облік взаємних економічних інтересів;
- б) силовий вплив при необхідності;
- в) опіка слабших у розвитку країн;
- г) підпорядкування економічних інтересів більш розвинених країн.

4. Граничні значення економічної безпеки:

а) це кількісне вираження економічної безпеки;

б) це граничні величини, перевищення порогової межі яких необхідно для нормального ходу розвитку різних елементів відтворення і призводить до формування сприятливих тенденцій в галузі економічної безпеки;

в) це фактичний стан різних елементів економічної безпеки;

г) це граничні величини, недотримання яких перешкоджає нормальному ходу розвитку різних елементів відтворення, призводить до формування негативних, руйнівних наслідків в області економічної безпеки.

5. Перша група порогових значень індикаторів економічної безпеки стосується:

1) військової сфери, її здатності захистити державу від негативного втручання;

2) виробничої сфери, її здатності функціонувати при мінімальній залежності від зовнішнього світу;

3) політичної сфери, її здатності захистити державу від негативного втручання;

4) наукової сфери, її здатності функціонувати при мінімальній залежності від зовнішнього світу.

6. Об'єкти економічної безпеки:

а) особистість, суспільство, держава, природні багатства;

б) особистість, суспільство, держава, нерухомість;

в) особистість, суспільство, держава, основні елементи екон. системи;

г) особистість, суспільство, держава, фінансові ресурси.

7. Рівні економічної безпеки:

а) особи, національний, міжнародний, окремо взятої господарської структури;

б) особи, суспільства, міжнародний, окремо взятої господарської структури;

в) фінансовий, національний, міжнародний, окремо взятої господарської структури;

г) особи, національний, міжнародний, основних елементів економічної системи.

8. Яка складова економічної безпеки становить найбільшу небезпеку на сучасному етапі розвитку російської економіки:

а) зовнішня;

б) виробнича;

в) внутрішня;

г) тіньова.

9. Заходи щодо захисту вітчизняних виробників на зовнішньому і внутрішньому ринках:

а) повна відмова від імпорту;

б) обмеження іноземних інвестицій в російські підприємства;

в) повна відмова від експорту;

г) збільшення інвестицій у вітчизняне виробництво.

10. Забезпечення економічної безпеки є завданням:

а) особи;

б) основних елементів економічної системи;

в) держави

г) органів судової та законодавчої влади.

11. Поняття «економічна безпека» застосовується:

а) тільки до діяльності комерційних підприємств;

б) тільки до діяльності некомерційних організацій і державних органів;

- в) до різних суб'єктів: окремих громадян, підприємницьких структур, державних підприємств, національній економіці і державі в цілому;
- г) тільки у біржовій і зовнішньоторговельній діяльності.

12. За ступенем імовірності виникнення небезпеки поділяється:

- а) на ті, що вже наступили, існували і потенційні;
- б) реальні і потенційні;
- в) глобальні, реальні, територіальні;
- г) можливі і неможливі.

13. Загроза безпеці – це:

- а) об'єктивно існуюча можливість негативної дії на соціальний організм, в результаті якого йому може бути причинений певний збиток, шкода, що погіршує його стан, додає його розвитку небажані динаміку та параметри (характер, темпи, форми тощо);
- б) сукупність умов і чинників, що створюють небезпеку життєво важливим інтересам особи, суспільства і держави;
- в) механізм підприємницького обороту, що реально діє в країні, а не конституційно проголошений;
- г) положення, при якому не існує небезпека кому/чому-небудь.

14. До внутрішніх загроз підприємства належать:

- а) шахрайство з боку персоналу;
- б) шахрайство з боку постачальників;
- в) рекет кримінальних структур;
- г) технології «чорного» PR.

15. Ризики прийнято розглядати:

- а) як вірогідність настання небажаної події;
- б) як вартісні показники події у разі її настання;

в) як вірогідність настання небажаної події і як вартісні показники події у разі її настання?

16. Виберіть твердження, яке ви вважаєте правильним:

- а) результатом будь-якої ризикової операції є програш, втрати, збиток;
- б) існує три результати ризикової операції: негативний, нульовий і позитивний;
- в) чим менш ризикова операція, тим вище прибуток від її проведення;
- г) чим вище ризик, тим нижче витрати щодо забезпечення безпеки ринкових операцій.

17. Що з перерахованого визначається захищеністю життєво важливих і законних інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз у різних протиправних формах:

- а) безпека підприємства;
- б) конкурентоспроможність підприємства;
- в) прибуток підприємства;
- г) статутний капітал підприємства?

18. Які з перерахованих чинників, що загрожують безпеці підприємства, є внутрішніми:

- а) злочинні дії співробітників фірми;
- б) порушення режиму збереження комерційної таємниці;
- в) порушення порядку використання технічних засобів;
- г) недотримання правил, що призводить до виникнення екстремальних ситуацій;
- д) дії структур, що займаються добуванням економічної інформації;
- е) дії окремих осіб або фірм, що займаються промисловим шпигунством;
- ж) шахрайські дії окремих осіб;
- и) організована злочинність?

19. Які з перерахованих чинників, що загрожують безпеці підприємства, є зовнішніми:

- а) злочинні дії співробітників фірми;
- б) порушення режиму збереження комерційної таємниці;
- в) порушення порядку використання технічних засобів;
- г) недотримання правил, що призводить до виникнення екстремальних ситуацій;
- д) дії структур, що займаються добуванням економічної інформації;
- е) дії окремих осіб або фірм, що займаються промисловим шпигунством;
- ж) шахрайські дії окремих осіб;
- и) організована злочинність?

20. Яке з перерахованих джерел зовнішніх загроз характеризується порушеннями прав на промислову власність, підризом репутації, дезорганізацією виробництва тощо:

- а) несприятлива економічна політика держави;
- б) недобросовісна конкуренція;
- в) кризові явища в світовій економіці?

21. Основні принципи забезпечення безпеки:

- а) дотримання балансу життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави;
- б) домінування життєво важливих інтересів особи над інтересами суспільства і держави;
- в) інтеграція з міжнародними системами безпеки;
- г) відмова від співпраці з міжнародними організаціями;
- д) взаємна відповідальність особи, суспільства і держави щодо забезпечення безпеки.

22. Розмістіть у хронологічному порядку етапи проведення заходів щодо забезпечення економічної безпеки підприємства:

- а) визначення очікуваних збитків і їх кількісна оцінка;
- б) оцінка загроз за важливістю, часом настання тощо;
- в) усвідомлення і фіксація наявності проблемної ситуації в даній області функціонування системи;
- г) виявлення складу загроз і їх конкретних «адресатів»;
- д) формулювання конкретної проблеми; визначення бажаного стану господарської системи;
- е) формування заходів, що реалізують намічену стратегію;
- ж) формування і вибір варіанта стратегії забезпечення економічної безпеки.

23. Інтереси агентів ринку належать до ... рівня економічної системи:

- а) макроекономічного;
- б) регіонального;
- в) міжнародного;
- г) мікроекономічного.

24. Який з перерахованих рівнів організації системи безпеки підприємства включає заходи щодо забезпечення безпеки господарюючого суб'єкта специфічними методами і засобами:

- а) адміністративний рівень;
- б) оперативний рівень;
- в) технічний рівень;
- г) режимно-пропускний рівень?

25. При якому різновиді крадіжок, що здійснюються персоналом, співробітники намагаються представити фіктивні документи для оплати або перебільшити витрачену суму:

- а) покупки, що здійснюються персоналом;
- б) завищення витрат;
- в) крадіжки при видаленні та переробці відходів;
- г) крадіжки при складських операціях?

26. Якого різновиду крадіжок, що здійснюються персоналом, можна запобігти, організувавши належну охорону продукції в міжвиробничий період зберігання:

- а) покупки, що здійснюються персоналом;
- б) завищення витрат;
- в) крадіжки при видаленні і переробці відходів?

27. Який різновид крадіжок, що здійснюються персоналом, може виникнути при наданні співробітникам можливості купувати вироби, що виробляються за цінами з високими знижками:

- а) покупки, що здійснюються персоналом;
- б) завищення витрат;
- в) крадіжки при видаленні та переробці відходів;
- г) крадіжки при складських операціях?

28. Як називається документ, що дає право на вивіз (ввезення) матеріальних цінностей з території підприємства:

- а) товарний чек;
- б) накладна;
- в) рахунок;
- г) прибутковий ордер;
- д) довіреність?

29. Якими з перерахованих способів можна перевірити психологічну, фізичну, професійну відповідність кандидата на роботу:

- а) тестування;
- б) диспансеризація;
- в) анкетування;
- г) читання рекомендацій;
- д) випробувальний термін?

30. Яке з поданих шахрайств, що здійснюються за допомогою комп'ютера, застосовується найчастіше:

- а) несанкціонована зміна даних, що вводяться;
- б) несанкціонована зміна інформації, що вже зберігається;
- в) шантаж з використанням комп'ютерних даних?

31. Який із зазначених злочинів ґрунтується на використанні неувважності партнера:

- а) шахрайство з анонімним посередництвом і авансовими платежами;
- б) постачання товарів з порушенням термінів або комплектності;
- в) операції за чужими документами?

32. До добросовісної конкуренції відноситься:

а) розповсюдження помилкових, неточних або спотворених відомостей, здатних заподіяти збитки іншому господарюючому суб'єкту або завдати шкоди його діловій репутації;

б) введення споживачів в оману щодо характеру, способу та місця виготовлення, споживчих властивостей, якості й кількості товару або його виробників;

в) некоректне порівняння господарюючим суб'єктом товарів, що ним виробляються або реалізуються, з товарами інших господарюючих суб'єктів;

г) створення нових товарів і послуг з використанням новітніх досягнень.

33. До недобросовісної конкуренції належить:

- а) підвищення якості продукції;
- б) зниження цін («війна цін») і реклама;
- в) некоректне порівняння господарюючим суб'єктом товарів, що ним виробляються чи реалізуються, з товарами інших господарюючих суб'єктів;
- г) розвиток до- і після продажного обслуговування.

34. Правові, організаційні, технічні та інші, що приймаються володарем інформації, яка складає комерційну таємницю, заходи щодо охорони її конфіденційності називаються:

- а) режим захисту конфіденційної інформації;
- б) режим комерційної таємниці;
- в) забезпечення державної таємниці;
- г) лояльність персоналу.

35. Інформація, витік або руйнування якої ставлять під загрозу існування підприємства називається:

- а) важливою;
- б) стратегічною;
- в) корисною;
- г) несуттєвою.

36. Режим комерційної таємниці може бути встановлений особами, що здійснюють підприємницьку діяльність, відносно таких відомостей:

- а) відомості, що містяться в засновницьких документах юридичної особи, документах, які підтверджують факт внесення записів про юридичних осіб і про індивідуальних підприємців у відповідні державні реєстри;
- б) про умови двобічних і багатобічних договорів;
- в) відомості, що містяться в документах, що дають право на здійснення підприємницької діяльності;

г) про склад майна державного підприємства, державної установи і про використання ними засобів відповідних бюджетів.

37. До критеріїв комерційної таємниці не належить:

- а) ступінь важливості інформації для досягнення конкурентних переваг на ринку;
- б) вплив інформації на рівень доходу (прибутку) підприємства;
- в) чисельність і склад працівників підприємства;
- г) час можливого освоєння інформації.

38. Власник інформації, що складає комерційну таємницю, має право:

- а) встановлювати, змінювати й відміняти у письмовій формі режим комерційної таємниці відповідно до закону і цивільно-правового договору;
- б) використовувати інформацію, що становить комерційну таємницю, для власних потреб у порядку, що не суперечить законодавству країни;
- в) вирішувати або забороняти доступ до інформації, що складає комерційну таємницю, визначати порядок і умови доступу до цієї інформації;
- г) заборонити доступ до неї державних і правоохоронних органів.

39. Розташуйте етапи захисту комерційної таємниці на підприємстві за порядком їх проведення:

- а) розробка порядку доступу до інформації, що складає комерційну таємницю;
- б) регулювання стосунків із співробітниками, що мають доступ до інформації, на основі цивільно-правових договорів;
- в) аналіз інформації, що поступає до працівника;
- г) формування переліку співробітників, що мають доступ до конфіденційної інформації;
- д) визначення інформації, що носить конфіденційний характер;

е) контроль за дотриманням режиму комерційної таємниці співробітниками.

40. До пасивних методів захисту конфіденційної інформації належить:

а) дотримання правил вибору будівель, устаткування меблями, оргтехнікою і предметами ужитку;

б) правильний захист інформації і експлуатація засобів зв'язку;

в) всі види «очищення» приміщень від підслуховуючих пристроїв;

г) різні варіанти установки в офісі або житловому приміщенні апаратури технічної протидії.

41. Відомості про заборгованість працедавців щодо виплати заробітної плати:

а) належать до комерційної таємниці;

б) можуть бути віднесені до режиму комерційної таємниці за згодою більш ніж 50 % співробітників підприємства;

в) не можуть бути віднесені до режиму комерційної таємниці;

г) можуть бути віднесені до режиму комерційної таємниці при отриманні дозволу від антимонопольного комітету.

42. Постійний процес збору, накопичення, структуризації, аналізу даних про внутрішнє і зовнішнє середовище компанії і видача вищому керівництву компанії інформації, що дозволяє йому передбачати зміни в цьому середовищі й ухвалювати своєчасні оптимальні рішення з управління ризиками, впровадження змін у компанії і відповідні заходи, спрямовані на задоволення майбутніх запитів споживачів і підтримання прибутковості, називається:

а) бенчмаркінг;

б) комерційна розвідка;

в) комерційна контррозвідка;

г) промислове шпигунство.

43. Оберіть тезу, яку ви вважаєте правильною:

- а) комерційна розвідка і промислове шпигунство – ідентичні поняття;
- б) комерційна розвідка проводиться тільки на основі аналізу вторинних джерел інформації, а промислове шпигунство – первинних;
- в) промислове шпигунство – це один з елементів комерційної розвідки;
- г) методи комерційної розвідки на відміну від промислового шпигунства виключають використання кримінальних засобів і більшою мірою орієнтовані на цивілізовані способи ведення бізнесу.

44. Дезорганізація виробництва конкурентів і підлив їх репутації – це приклад:

- а) економічного придушення;
- б) ділової розвідки;
- в) фізичного придушення;
- г) промислового шпигунства.

45. До економічного придушення належать:

- а) загрози фізичної розправи над керівниками фірми;
- б) пограбування і напади на офіси, складські приміщення;
- в) копіювання програмних продуктів;
- г) зрив операцій і інших угод.

4 ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Практичне завдання 4.1

Втрати в комерційному підприємстві можуть спостерігатися у зв'язку з тим, що відбулися:

1. Несприятлива зміна (підвищення) закупівельної ціни товару в процесі здійснення підприємницького проекту і не блокована умовами договору про закупівлю приводить до вірогідних втрат (DD), що визначаються за формулою:

$$DD = O \cdot ДЦ, \quad (1)$$

де O – обсяг закупівель товару у фізичному вимірюванні;

$ДЦ$ – вірогідне підвищення закупівельної ціни.

2. Непередбачене зниження обсягу закупівлі порівняно з попередньо визначеним викликає зменшення обсягу реалізації, тобто масштабу всієї операції. Втрата прибутку (доходу) обчислюється як добуток зниження обсягу закупівлі на величину прибутку (доходу), що приходиться на одиницю обсягу реалізації товару.

Варто врахувати, що зменшення обсягу закупівлі і реалізації може супроводжуватися зниженням витрат, оскільки, окрім умовно-постійних витрат, існують витрати, пропорційні обсягу операції.

3. Втрати товару в процесі обігу (транспортування, зберігання) або втрати якості, споживчої цінності товару, що призводять до зниження його вартості. Рівень такого збитку встановлюється як добуток кількості загубленого товару і закупівельної ціни або добуток зіпсованої кількості товару і зниження відпускної ціни.

4. Збільшення витрат обігу порівняно із запланованими призводить до адекватного зниження доходу, прибутку. Серед можливих причин підвищення витрат можуть бути непередбачені мита, відрахування, штрафи, додаткові витрати.

5. Зниження ціни, за якою реалізується товар, порівняно з проектною викликає втрати у розмірі обсягу реалізації, помноженого на зменшення ціни.

6. Зниження обсягу реалізації, обумовлене непередбачуваним падінням попиту або потреби в товарі, витісненням його конкуруючими товарами, обмеженнями на продаж, здатне викликати втрати доходу і прибутку, що вимірюються множенням обсягу непроданої продукції на відпускну ціну.

Подайте відповіді на такі питання:

1. Серед перерахованих причин втрат у комерційному підприємстві які, на ваш погляд, мають в українській дійсності пріоритетне значення.

2. Що може зробити менеджер з управління ризиками, щоб усунути всі або деякі причини, що викликають втрати бізнесу?

3. Здійсніть розрахунок визначених втрат для підприємства, на якому ви проходили практику. Зробіть висновки та обґрунтуйте стратегію підвищення економічної безпеки підприємства на наступні кілька років.

Практичне завдання 4.2

Втрати у виробничому підприємстві зазвичай мають місце за ситуації, коли відбулося:

1. Зниження запланованих обсягів виробництва і реалізації продукції внаслідок зменшення продуктивності праці, простою устаткування або недовикористання виробничих потужностей, втрат робочого часу, відсутності необхідної кількості матеріалів, підвищеного відсотка браку веде до недоотримання запланованої виручки. Вірогідні втрати DD в цьому випадку у вартісному вираженні визначаються за формулою:

$$DD = DO \cdot Ц, \quad (2)$$

де DO – вірогідне сумарне зменшення обсягу випуску продукції;

Ц – ціна реалізації одиниці обсягу продукції.

2. Зниження цін, за якими планується реалізувати продукцію, у зв'язку з недостатньою якістю, несприятливою зміною ринкової кон'юнктури, падінням попиту приводить до вірогідних втрат, що визначаються за формулою:

$$DD = D \cdot O, \quad (3)$$

де D – вірогідне зменшення ціни одиниці обсягу продукції;

O – загальний обсяг наміченою до випуску і реалізації продукції.

3. Підвищені матеріальні витрати, обумовлені перевитратою матеріалів, сировини, палива, енергії, ведуть до втрат, які визначаються залежністю:

$$DD = DM1 \cdot Ц1 + DM2 \cdot Ц2 + \dots, \quad (4)$$

де DM – вірогідна перевитрата матеріального ресурсу;

$Ц$ – ціна одиниці ресурсу.

4. Інші підвищені витрати, які можуть бути унаслідок високих транспортних витрат, торгових витрат, накладних та інших побічних витрат.

5. Перевитрата запланованої величини фонду оплати праці унаслідок перевищення розрахункової чисельності або через виплати вищої, ніж заплановано, заробітної плати окремим працівникам.

6. Сплата підвищених відрахувань і податків, якщо в процесі здійснення плану ставки відрахувань і податків змінюються в несприятливу для підприємця сторону.

7. Не слід випускати з уваги і можливість втрат у вигляді штрафів, природного спаду, а також обумовлених стихійними лихами, хоча врахувати такі втрати розрахунковим чином не є можливим.

Подайте відповіді на такі питання:

1. З якої причини, на вашу думку, виникають найбільші виробничі втрати в українському бізнесі?

2. Якою має бути система дій менеджера щодо зниження або ліквідації втрат на виробничому підприємстві?

3. Здійсніть розрахунок визначених втрат для підприємства, на якому ви проходили практику. Зробіть висновки та обґрунтуйте стратегію підвищення економічної безпеки підприємства на наступні кілька років.

Практичне завдання 4.3

Здійсніть комерційну розвідку за таким планом:

1. Самостійно оберіть щодо яких двох підприємств, що спеціалізуються на аналогічній діяльності, проводити заходи стосовно комерційної розвідки.

2. По кожному підприємству зберіть інформацію з різних відкритих джерел: із офіційних і неофіційних сайтів підприємства, зокрема проведіть аналіз прес-релізів, статей в друкованих і електронних виданнях, інформації, отриманої з інших джерел. Рекомендується використання не менше 5 різних джерел інформації.

3. На підставі проведеного моніторингу зробіть висновок про позитивні та негативні сторони комерційної діяльності потенційних партнерів (на підставі отриманих фактів).

4. Сформулюйте обґрунтований висновок про вибір одного партнера з двох, діяльність яких була проаналізована.

Практичне завдання 4.4

Ви власник підприємства, яке виготовляє підакцизну продукцію. Необхідно визначитися, з яких елементів адміністративного регулювання як складової нормативно-правового забезпечення підприємництва, потрібно розпочати свою діяльність.

При розв'язанні завдання необхідно враховувати такі твердження:

1. Адміністративне регулювання як складова нормативно-правового забезпечення підприємництва має цілий арсенал адміністративних засобів, що базуються на силі державної влади і включають різного роду заборони, дозволи, примушування тощо.

2. Основними видами адміністративного регулювання, що використовуються нині, є державна реєстрація підприємства, ліцензування, сертифікація та стандартизація.

5 ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота (індивідуальне завдання) є однією з форм організації навчального процесу, яка передбачає створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей студентів і має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти одержують в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Метою виконання індивідуального завдання є закріплення, поглиблення та розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни, розвиток вмінь самостійної роботи з літературними джерелами.

Індивідуальне завдання передбачає наявність таких елементів наукового дослідження: практичної значущості; комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження; використання передової сучасної методології і наукових розробок; елементів творчості. В процесі виконання індивідуального завдання, разом з теоретичними знаннями і практичними навичками за фахом студент повинен продемонструвати здібності до науково-дослідної роботи та вміння творчо мислити, навчитися вирішувати актуальні науково-прикладні завдання.

Індивідуальне завдання у вигляді есе видається студенту викладачем на початку семестру. Індивідуальне завдання виконується студентом самостійно під керівництвом викладача і здається наприкінці семестру, але не пізніше терміну проведення підсумкового модульного контролю. Оцінка за виконання індивідуального завдання враховується при виставленні загальної оцінки з навчальної дисципліни.

Індивідуальне завдання (есе) складається зі вступу, основної частини, висновків, переліку використаних джерел, додатків. У вступі розкривається актуальність обраної студентом теми, її проблематика, мета та завдання дослідження. Основна частина може складатися з двох-трьох розділів. У першому – стисло викладається теоретична сутність досліджуваного питання, в

другому та третьому висвітлюється стан та перспективи розвитку досліджуваної проблеми на сучасному етапі соціально-економічного розвитку України та світового суспільства. Обов'язковим є використання статистичної інформації та посилання на її джерела. Висновки мають включати опис одержаних у роботі результатів, а також рекомендації з розвитку досліджуваної проблеми на макро-, мезо- або мікрорівні. Перелік використаних джерел необхідно скласти в алфавітному порядку.

Обсяг індивідуального завдання повинен становити у друкованому варіанті 15–20 сторінок. Орієнтовна кількість сторінок у розділах: вступ – 1–2 сторінки, основна частина – 12–17 сторінок; висновки – 1–2 сторінки.

Тематика індивідуальних завдань

1. Структура та індикатори економічної безпеки підприємства.
2. Вплив техніко-технологічної складової економічної безпеки на сталий розвиток підприємства.
3. Особливості прояву економічних загроз діяльності підприємства в галузевому розрізі.
4. Особливості управління економічною безпекою підприємства на різних стадіях його життєвого циклу.
5. Організаційна структура управління підприємством як об'єкт економічної безпеки.
6. Стратегія кадрового забезпечення підприємств в умовах захисту інформації.
7. SWOT-аналіз у системі економічної безпеки підприємства.
8. Проблеми економічної безпеки: досвід розвинутих країн.
9. Проблеми захисту комерційної таємниці на підприємстві.
10. Організація праці ризик-менеджера.
11. Ризики в комерційному та виробничому підприємстві: спільне та відмінне.

12. Суть і поняття інформації, інформаційної безпеки, захисту інформації.
13. Організація і функції підрозділів технічного захисту інформації.
14. Особливості захисту електронної корпоративної інформації.
15. Сутність і значення комерційної таємниці підприємства.
16. Недобросовісна конкуренція та методи викрадення таємниць підприємства.
17. Економічне шпигунство: поняття та відмінні особливості.
18. Передумови виникнення та актуальність ділової розвідки.
19. Особливості та роль ділової розвідки в бізнесі.
20. Адаптація підприємства як засіб забезпечення його економічної безпеки.
21. Державне регулювання діяльності підприємств у забезпеченні їх економічної безпеки.
22. Стратегія економічної безпеки підприємств України в умовах євроінтеграційної динаміки.
23. Вплив економічної безпеки регіону на стратегії підприємств.
24. Проблеми і перспективи економічної безпеки розвитку малого підприємництва.
25. Становлення та розвиток ринку послуг щодо захисту підприємств.

У випадку, якщо проблема, яка вирішується в індивідуальному завданні, пов'язана з науковими інтересами студента, доцільним є підготовка наукової статті за наведеною тематикою, що має включати логічні взаємопов'язані розділи, а саме:

1. Вступ, який повинен містити постановку проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з останніми дослідженнями та публікаціями, а також з важливими науковими та практичними завданнями з обов'язковими посиланнями в тексті на літературні джерела, що використовуються.

Автор має виділити із загальної проблеми ту її частину, яку він досліджує, та показати її актуальність.

2. Постановка завдання полягає у формулюванні цілей і методів дослідження проблеми, що розглядається.

3. Результати – це виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

4. Висновки розкривають наукову новизну, теоретичне та практичне значення дослідження, соціально-економічний ефект від упровадження отриманих результатів, перспективи подальших наукових розробок у цьому напрямі.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Белов П. Г. Теоретические основы системной инженерии безопасности / П. Г. Белов. – М. : ГНТП «Безопасность», 1996.
2. Берлач А. І. Безпека бізнесу : навч. посібник / А. І. Берлач. – Київ : Університет «Україна», 2007. – 280 с.
3. Гапоненко В. Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В. Ф. Гапоненко, А. А. Беспалько, А. С. Власков. – М. : Ось-89, 2007. – 208 с.
4. Экономика и организация безопасности хозяйствующих субъектов : учебник / В. С. Гусев, Б. И. Кузин, М. Д. Медников и др. – СПб. : ИД «Очарованный странник», 2001. – 256 с.
5. Кнорринг В. И. Теория, практика и искусство управления : учебник для вузов. – М. : Издательская группа НОРМА-ИНФРА-М, 1999. – 528 с.
6. Куркін М. В. Контроль та захист економічної безпеки діяльності підприємств / М. В. Куркін, В. Д. Понікаров. – Харків : ФОП Павленко О. Г., ВД «ІНЖЕК», 2010. – 300 с.
7. Оберемчук В. Ф. Стратегія підприємства : короткий курс лекцій. – Київ : МАУП, 2000. – 128 с.
8. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства : навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. А. Иващенко, Д. К. Воронков. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2012.
9. Подольчак Н. Ю. Організація та управління системою фінансовоекономічної безпеки : навчальний посібник / Н. Ю. Подольчак, В. Я. Карковська. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 268 с.
10. Прохтеев А. А. Национальная безопасность : основы теории, сущность, проблемы / А. А. Прохтеев. – М., 1995.
11. Спивак В. А. Корпоративная культура / В. А. Спивак. – СПб. : Питер, 2001. – 352 с.

12. Фирсова О. А. Экономическая безопасность предприятия : учебно-методическое пособие / О. А. Фирсова. – Орел : МАБИВ; 2014.

13. Холл Р. Х. Организации: структуры, процессы, результат / Пер. с англ. – СПб. : Питер, 2001. – 512.

Допоміжна

14. Калядин А. Ключевой компонент общей системы безопасности // Мировая экономика и международные отношения. – 2006. – № 21. – 13 с.

15. Пороховский А. А. Вектор экономического развития / А. А. Пороховский. – М. : ТЕИС, 2002.

16. Чернышов В. Н. Человек и персонал в управлении / В. Н. Чернышов, А. Л. Двинин. – СПб. : Энергоатомиздат. Санкт-Петербургское отделение, 1997. – 568 с.

17. Власов П. К. Психология формирования стратегии организации на этапе замысла. – СПб. : Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2001. – 268 с.

18. Белогуров В. П. Основы управления : учебное пособие. – Харьков : Консум, 2003. – 240 с.

19. Олейников Е. А. Основы инвестирования : учеб. пособие / Е. А. Олейников, Е. Ю. Пинчукопа. – М. : Рос. экон. акад., 1998.

20. Илларионов А. Критерии экономической безопасности // Вопросы экономики. – 1998, № 10.

21. Крамаренко В. І. Управління персоналом фірми : навчальний посібник. / В. І. Крамаренко. – Київ : ЦУЛ, 2003. – 272 с.

22. Селезнев А. Доходный потенциал регионов и его общегосударственное значение / А. Селезнев, Н. Доценко // Экономист. – 2006.

Інформаційні ресурси в інтернеті

23. www.rada.gov.ua

24. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2614-12>

25. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

26. Розвідка України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://rozvidka.livejournal.com/>.

27. Служба безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.sbu.gov.ua/>.

28. Служба економічної безпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://sebweb.at.ua/>.

Виробничо-практичне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для проведення практичних занять, самостійної роботи та виконання
розрахункового завдання
з навчальної дисципліни

«ОСНОВИ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ»

*(для студентів денної і заочної форм навчання першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності 076 – Підприємництво, торгівля та
біржова діяльність)*

Укладач **ГРИНЕНКО** Володимир Володимирович

Відповідальний за випуск *В. В. Гриненко*

Редактор *О. А. Норик*

Комп'ютерне верстання *О. Г. Ткаченко*

План 2020, поз. 224 М

Підп. до друку 25.06.2021. Формат 60 × 84/16.

Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 2,6.

Тираж 50 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.

Електронна адреса: office@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.